

UKEN SOM GIKK (24. - 30. august)

Krigen er nå kommet inn i det stadium da de seirende allierte armeer utløser politiske krefter som fordobler de militære resultater. Ukens store begivenhet er Romanias kapitulasjon og delttagelse i krigen mot Tyskland, og det har ført til at hele det tyske system i Sørøsteuropa bryter sammen i et tempo som militære aksjoner alene ikke hadde kunnet avstedkomme. Den politiske bakgrunn for disse hendelser blir behandlet nedenfor i en særskilt artikkel; vi skal her trekke opp noen hovedlinjer i det strategiske bilde.

Østfronten. Etter russernes knusende offensiv i Hviterussland som i begynnelsen av august hadde ført fram til Rigabukta, til Warszawas forsteder, til nedre Visla og Karpatenes utløpere, stivnet den tyske motstand noe til, (samtidig som russerne trengte en viss pause for omgruppering og utbygging av sine bakre linjer). Det var tydelig at den tyske ledelse satte overordentlig meget inn på å holde sine baltiske posisjoner og demme opp for flodbølgen mot Øst-Preussen, hvor landkrigen for første gang ville bli ført inn på gammelt tysk territorium. I stedet for - som den opprinnelige felttogsplan for 1944 forutsatte - å sette alle krefter inn i vest for å oppnå iallfall en temporær avgjørelse der, måtte de trekke på sin strategiske reserve for å holde østfronten og spilte samtidig va banque med sine 30 divisjoner i Randstatene, som er kommet i en meget utsatt stilling. Det er en følge av den voldsomme kraft i det russiske støt: det var ikke mulig som forutsatt å føre en oppholdende defensiv i øst og her vesentlig utnytte "rommet", for det var plutselig nesten ikke mer rom igjen. Resultatet ble for det første at vestfronten ikke kunne få de styrker som var nødvendige for å gjøre selv et forsøk på å kaste de vestallierte på sjøen; tvertimot endte det med katastrofe i Frankrike. Og for det annet gjorde russerne som de har gjort så mange ganger før når de har møtt økende motstand i en sektor: de skiftet behendig tyngdepunkt for sin offensiv og rettet et nytt, voldsomt støt mot frontens sørligste avsnitt, med den følge at tyskerne opplevde en ny katastrofe, ikke mindre skjebnesvanger enn den de nettopp hadde måttet innregistrere i Frankrike.

Romanias kapitulasjon skapte for det første en helt ny og for tyskerne kritiske strategisk situasjon i Sørøsteuropa. Helt den front som de tyske armeer skulle holde sammen med rumenerne, brøt fullstendig sammen da de rumenske styrker nedla våpnene eller endog vendte dem mot tyskerne. Den russiske framrykning kunne gå med iltogsfart, og tyskerne har hatt enorme tap i fanger og falne; langt over 300 000 mann er satt ut av spillet, herav 165 000 fanger, i løpet av 10 dager. Allerede det er en katastrofe av samme størrelsesorden som Stalingrad, og om tyskerne under disse omstendigheter kan oppfange den russiske offensiv i løpet av et rimelig tidsrom, er et stort spørsmål. For det annet fikk begivenhetene omgående videre politiske følger, idet det vaklende Bulgaria tok definitive skritt til å slutte våpenstillstand, noe som bl.a. berøver tyskerne en vesentlig del av besetlestroppene i Jugoslavia og Hellas, et uerstattelig tap ettersom de 30 italienske divisjoner falt bort for et års tid siden. For det tredje er det ved at tyskerne mistet herredømmet over Romania og Bulgaria blitt praktisk talt umulig for dem å holde Hellas, hvor deres styrker er helt avskåret fra noenlunde brukbare kommunikasjoner med hjemlandet, samtidig som troppene iallfall i det sørlige og østlige Jugoslavia er kommet i en prekær situasjon. For det fjerde har det åpnet seg en mulighet for de allierte til å sette i verk en stor offensiv mot Tyskland sør fra, gjennom Donaudalen og over de ungarske sletter, områder hvor det vil bindes enorme tyske styrker og hvor det ikke fins faste forsvarslinjer av noen betyning. For det femte vil det oppstå uløselige forsyningsvansker for tyskerne når iallfall en vesentlig del av Balkan dt i første omgang går tapt, det gjelder både matvarer og metaller og ganske særlig den rumenske olje; med en årsproduksjon av ca. 5 mill. tonn svarte Romania for omkr. 1/3 av Tysklands tilførsler; til det kommer tapet av de galiziske kilder som russerne nylig tok og som antagelig produserer mellom 1 og 2 mill. tonn, og angloamerikanerne roper at deres voldsomme bombing av syntetisk oljeindustri i de siste måneder

har redusert dens kapasitet til omkring det halve. I alle tilfeller holder Tysklands oljesituasjon på å bli helt prekær; den alene vil umuliggjøre en fortsatt langvarigere krigføring.

Den russiske framrykking i Romania har nesten ikke møtt motstand; i rask rekkefølge falt den ene viktige by etter den annen. Tolbuchins 3. ukrainske arme tok Tighina og Akkerman, rensset Donaudeltaet og kunne den 29. august melde om erobringen av Constanta, Romanias viktigste orlogshavn og oljehavn. Malinovskis 2. ukrainske arme tok Chisinau (hvor 12 tyske divisjoner ble innsluttet og tilintetgjort), forserte Galati-åpningen mellom deltaet og Karpatene, tok Galati, Braila og oljebyen Buzau og står nå 16 km fra oljesentret Ploesti, hvor rumenske styrker alt en tid har vært i strid med tyske. Herfra er det bare 60 km til Bucurcsti, som rumenske tropper holder. Andre russiske styrker har sammen med rumenske rykket over de sørlige Karpaterpass inn i Transilvania, hvor de står i kamp med tyske og ungarske tropper noen mil inne i landet. Etter alt å dømme er dermed også Karpaterlinjen blitt illusorisk for tyskerne, og krigen kan i løpet av kort tid være ført inn i en av Tysklands viktigste gjenstående forsyningsbaser, med muligheter for politiske komplikasjoner i Ungarn av vidtrekkende karakter. Quislingen Sztojays regjering er alt gått av og blitt avløst av et ministerium under general Lakatos; noen kursendring betyr det neppe ennå, men den kan snart komme. Det er også et stort spørsmål om tyskerne har noenlunde tilstrekkelige reserver å sette inn i Ungarn, ettersom deres tre armeer på den rumenske front er revet fullstendig opp, samtidig som russernes nye offensiv på frontens nordlige halvdel er overhengende, og vestfronten skriker på reserver. (Etter de sistemeldinger 31. aug. har russerne erobret Ploesti og andre omliggende rumenske oljeområder).

I Frankrike fortsetter de vestalliertes stormløp øyensynlig uten noe tegn på uttømmelse. V. Blaskowitz 19. arme i Sørvest-Frankrike er sprengt i isolerte grupper som gjør desperate forsøk på å komme seg tilbake gjennom partisanenes linjer og de allierte panserkiler, et temmelig håpløst foretagende; all orden motstand er opphørt, og avdelingene blir nedkjempet en for en. Hittil er i Sør-Frankrike tatt 45 000 fanger.

I Nordfrankrike har de amerikanske panserstyrker under general Patton spredd seg vifteformet ut fra Paris-området. En kolonne har tatt Troyes og støter videre mot sørøst for å forene seg med styrkene sørfra (som rykker opp langs den sveitsiske grense ved Genève) og stonge 19. armés siste retrettåpning ved Belfort; en annen støter rett østover på begge sider av Marne og har tatt Chateau Thierry, Epernay, Chalons sur Marne og Vitry, samtidig som andre avdelinger har omgått Reims fra øst (og ifølge meldinger fra 31. aug. inn tatt byen); en tredje har støtt nordover og østover og har nådd Laon, bare 60 km fra den belgiske grense, ettersom de har tatt Soissons, mens andre kolonner støter fram mot Amiens, Beauvais og Rouen - den siste har tyskerne meldt evakuert - hvor den tyske motstand er noe sterkere. At tyskerne her setter mer inn i forsvarret, er naturlig nok, for de britiske styrker som har rykket fram i kystsektoren fra Caen, har drevet foran seg de sterkt medtatte rester av 7. tyske arme, som gjør fortvilte forsøk på å ta seg over Scinens nedre løp under et regn av bomber og granater fra allierte fly og artilleri, en ny "Falaise" på kanskje 100 000 mann, hvorav 1/2 muligens kan ta seg over den bruløse elv på bekostning av praktisk talt alt sitt materiell. Det blir gjort opptil 4-5000 utfall mot de retirerende tyske styrker i Nordfrankrike om dagen; fra fredag til søndag ble det ødelagt bl.a. 2000 biler, 1300 jernbanevogner, 250 lokomotiver og 140 ferjer.

Detter er den annen store omfatning de allierte har gjennomført under felttoget i Nord-Frankrike, hvor fangetallet alene er kommet opp i 300 000 og man kan regne at 4/5 av de tyske styrker er tilintetgjort, og man kan alt skjelne konturene av en ny storstilet omfatning, idet general Patton forsøker å svinge nordover mot kysten ved Somme-området. De alliertes bruhoder på Scinens høyre bredd danner allerede en sammenhengende basis for en offensiv mot Frankrikes nordøstligste hjørne, "robotkysten" med dens ettertraktede baser for de flyvende bomber; 14 av disse baser er hittil blitt tatt, og meget tydelig på at tyskerne holder på å evakuere de som befinner seg i Calais-området. Det har nemlig for første gang vært mer enn døgnlange pauser i beskytningen av London.

En forutsetning for den eksempellose raske framrykning i Nord-Frankrike er de alliertes store materielle overlegenhet; de har en 30-dobbelt overmakt i tanks og har takket være den gjennomførte motorisering en ganske annen bevegelse enn tyskerne som mangler både biler og bensin og hvis sambandslinjer utgjør et ønskemål for det helt suverene allierte flyvåpen. En like viktig faktor er den overlegne allierte forsyningstjeneste: de framskutte panserkiler får således sine forsyninger ved hjelp av eskadrer av store transportfly, som gjør det mulig for dem å holde et tempo å offensiven som helt synes å ha tatt pusten fra tyskerne. I tempoet ligger i det hele tatt kanskje hemmeligheten ved de alliertes fantastiske prestasjon. Den intense forfølgelse og de lynsnare panserstøt mot fiendens flanke og rygg gjør nemlig at han aldri kan løsrive seg og få ro til en omgruppering av styrkene, noe som er skjebnesvangert når det som her i den grad skorter på strategiske reserver. Et forbånd som engang er revet opp, får ikke høve til å reorganisere seg så det kan settes inn som en virkelig stridsdyktig enhet, og retretten utarter til katastrofe. Derfor har de allierte satt så meget inn på å holde offensiven i gang uten avslapning, og vil sikkert fortsatt sette alt inn på å holde tempoet, slik at slaget om Frankrike går over i slaget om Tyskland. Man ventet faktisk ikke i London at tyskerne skal kunne organisere noen fastere motstand før ved grensefestningene, og såvel Maginot-linjen og Westwalls verdi er problematisk. Det er allerede foreldede anlegg, hvis holdfasthet overfor moderne angrepsmidler er tvilssom, og p.g.a. den tyske vest-armes sammenbrudd, må de for en stor del bemannes av annen klasses tropper fra hjemmearmeen og av de styrker som den nye totalmobiliseringen kan bringe til veie. Erfaringen viser også at en festningslinje bare har betydning hvis man bak den har store, bevogelige styrker som kan kastes inn på det punkt hvor fienden framtvinger et gjennombrudd og stoppe hullet til, men det er nettopp slike styrker Tyskland mangler idag, som Frankrike manglet dem i 1940.

I Italia har de allierte rykket noe fram i Gother-linjens forterreng, særlig på den østlige flanke hvor byen Fano er tatt.

Lufkrigen: fortsetter i samme enorme skala. Det taktiske flyvåpen herjer så og så uhindret langs de tyske retrettlinjer i Nord-Frankrike og har utstrakt sine operasjoner til Belgia og Vest-Tyskland (Trier); dets innsats har en vesentlig del i det knusende nederlag de allierte har tilføyd de tyske eliteformasjoner i vest. Samtidig har det strategiske flyvåpen rettet nye voldsomme angrep mot Tysklands krigsindustrier. Den 24. aug. angrep 500 tunge bombefly fra Italia Wien og mål i Sørfrankrike, mens Moskitos var over Berlin. Samtidig angrep 1300 am. bombefly mål i Tyskland og Tsjekkoslovakia eskortert av 1000 jagere, bl.a. Braunschweig, Kiel, Dresden, Hannover og Merseburg (fly- og oljeindustri); det englandsbaserte fly tapte 31 maskiner, tyskerne 26, italiensbaserte tapte 19 maskiner mot 49 tyske. Det var amerikanernes hittil største angrep mot Tyskland. Den 27. aug. rettet R.A.F. et voldsomt angrep mot Königsberg i Øst-Preussen, mens en annen styrke kastet 1700 tonn bomber mot Kiel. 28. aug. bombet over 1000 Halifax-fly, eskortert av store jagerstyrker, syntetisk olje industri i Homburg-Mehrbeck i Ruhr; samtidig bombet 750 maskiner fra Italia oljeraffineriene i Bleckhamner i Schlesien, og en annen styrke på over 700 fly, eskortert av mer enn 1000 jagere, bombet mål i Nord-Tyskland og Danmark. 29. aug. bombet store amerikanske styrker fra Italia skiftetomter og andre mål i Ungarn, Jugoslavia, Tsjekkoslovakia og Norditalia mens Moskitos var over Essen. 30. aug. kastet britiske fly 12 000 tonn bomber over Stettin og hjemsekte videre Königsberg, Berlin og Hamburg. Fra baser i Italia ble flyanlegg angrepet i Ungarn, Tsjekkoslovakia, Jugoslavia og Hellas.

- o -

Charles Hoffs tippeselskap har vært boykottet på en like effektiv måte som nazistenes øvrige sportsarrangementer, tippingen ble en stor fiasko og en dundrende underskuddsforretning istedenfor at den skulle finansiere den nazistiske idrett. Hoff har nå forsøkt å skaffe flere deltagere ved å utvide tippingen til å også omfatte travløp, og da travsporten ikke har vært omfattet av idrettsboykotten, er det enkelte sløve sjeler som er begynt å delta i denne tippingen. Det er ganske klart at dette må opphøre. Ingen god nordmann deltar i tipping under nazistisk regi enten det nå gjelder fotballkamper eller travsport. Vi finansierer ikke et Charles Hoff foretagende.

Romanias stilling under krigen har vært paradoksal. Landet hørte til de typiske status quo-makten, ble garantert av England og Frankrike mot tysk overfall i 1939 og ble av Hitler i 1940 tvunget til å avstå Transsilvania til Ungarn og Sørdobrudsja til Bulgaria. Likevel har det holdt til nå lojalt stått ved Tysklands side og er vel den av vasallstatene som har ofret mest under det russiske felttog; i begynnelsen var dets tap forholdsvis endog større enn Tysklands egne. Det skyldes forskjellige omstendigheter: Tyskland hadde en sterk stilling i landets økonomiske liv, det kunne støtte seg på en velorganisert tysk minoritet på 800 000 mennesker og på ganske sterke nazistiske strømninger blant rumenerne selv, og til det kommer at mange andre rumenske politikere er kortsynte, korrupte og udugelige. Men først og fremst var vel grunnen at Romania på Russlands bekostning ville søke kompensasjon for sine landavståelser, ta tilbake Besarabia, som det måtte avstå til Sovjet i 1940, og dessuten utvide seg i Ukraina på østsiden av Dnjestr, "Transnistria". En sterk antibolsjevikisk stemning blant den rumenske overklasse og i hoffkretser har også vært medvirkende.

Den militære utvikling har imidlertid kullkastet alle håp om å skaffe seg kompensasjon på det seierrike Russlands bekostning, og særlig etter det russiske stormløp gjennom Ukraina i våras har det hersket politisk uro i Romania, tross ensretting og terror. Etter det siste voldsomme russiske framstøt som i løpet av et par dager brøt igjennom forsvarslinjene i Besarabia, svinget makthaverne i Romania og la kursen 180 grader om; Tysklands nederlag var - bl.a. etter katastrofen i Frankrike - uundgåelig, og skulle Romania ha håp om å vinne tilbake noe av sitt tapte territorium, måtte det skje i Transsilvania, på bekostning av Tysklands annen vasall Ungarn. Molotov hadde alt i april tilbudt Romania fred på gunstige betingelser; Russland ville bare ha gjenopprettet grensene fra 1940, men hadde ingen planer om å gripe inn i landets indre forhold, "bolsjevisere" det, og så med velvilje på dets ønske om å revidere grensen mot Ungarn. Da derfor den russiske offensiv nå hadde vist tyskerenes fullstendig sviktende kampkraft også i sørøst, gjorde kong Michael og hans medarbeidere et kupp, avsatte og fengslet Romanias quisling Antonescu, som alltid trofast har gått Hitlers årender, dannet en ny regjering under general Satescu under medvirkning bl.a. av bondepartiets fører Maniu og de liberale Bratianu og sluttet våpenstillstand på følgende betingelser: 1) brudd med Tyskland og felles kamp mot det, 2) grensen mot Russland fra 1940 gjenopprettet, 3) erstatninger for skade forvoldt Russland ved det rumenske angrep, 4) hjemsendelse av krigsfanger, 5) Romania stiller kommunikasjonsmidler og baser til rådighet for de allierte under den fortsatte krig, 6) Hitlers voldgiftsavgjørelse av det transsilvanske spørsmål erklæres for ugyldig og russerne skal hjelpe til å befri Transsilvania.

Det fremgår ennå ikke klart om de allierte akter å la Romania få tilbake hele Transsilvania. Grensespørsmålet er vanskelig å løse på rettfærdig måte, da nasjonalitetsforholdene, historiske og geografiske faktorer gjør det meget komplisert. Grensetrekningen etter forrige verdenskrig ga imidlertid Romania en urettmessig stor del av Transsilvania, idet halvannen million ungarn kom under rumensk styre. Det riktige ville være å ta spørsmålet opp til løsning på fredskonferansen på helt fritt grunnlag, men det er klart at den nåværende situasjon i høy grad er egnet til å vekke politisk uro i Ungarn. Skal dette land med noen styrke kunne fremholde sine krav, er det naturligvis ønskelig for det så snart som mulig å løse sitt vasall-forhold til det undergangsdømte Nazi-Tyskland, selvom det nok er krefter blandt den reaksjonære, nesten feudale overklasse der som kan tenkes å gjøre felles sak med Tyskland mot Romania og sovjetrusserne. I alle tilfeller vil splittelsen og uroen vokse, og tyskerne, som er upopulære i Ungarn fra før, vil kunne oppleve ubehagelige overraskelser også her når krigen nå nærmer seg de ungarske sletter.

Bulgaria har i motsetning til Romania vært revisjonistisk innstillet; det ønsket nå som under forrige krig å utvide sitt territorium og hørte derfor på sett og vis hjemme i den tyske leir; det fikk også nytt land gjennom den tyske "nyordning" på Balkan: Sørdobrudsja, Makedonia og Trakia, på Romanias Jugoslavias og Hellas bekostning. Likevel lyktes det ikke Hitler å få Bulgaria til å bli med på felttoget mot Russland; det er bare i krig med vestmaktene, Hellas og Jugoslavia og har stilt besetlestropper på Balkan, men noen deltagelse i "korstoget" mot øst har landets ledende politikere vektet seg vel for, både p.g.a. befolkningens gamle sympatier for det slaviske brøderfolk russerne og fordi kommunismen har atskillig tilslutning blandt de bulgarske lønder; det er karakteristisk at ministerpresidenten Bogrianov nettopp i en fart har gjennomført den mest revolusjonerende jord-reform i Balkan-landenes historie, med kollektiv-drift på all jord som er stats- eller kommunal eiendom, (noen stor godseierklasse fins ikke i Bulgaria). Bulgarerne har også i noen tid forsøkt å komme ut av den skjebnesvangre allianse med Tyskland; når det ikke har skjedd tidligere skyldes det dels frykt for represalier mot Tyskland da kanskje ennå var sterkt nok til å ta, dels at Bulgaria har ønsket tilsagn om å kunne beholde de nyerhvervede landområder. Hvordan det går med Dobrudsja, er et spørsmål, men det må ansees som utelukket at landet kan få beholde de områder av Makedonia og Trakia som det har tatt på bekostning av Jugoslavia og Hellas. Ellers har Bulgarias ønske vært å få beholde også tilbake til stillingen som nøytral stat, men det vil neppe tilfredsstille de allierte. Deres ønske må være at Bulgaria går aktivt med i kampen for Tysklands nederlag, og iallfall stiller sitt territorium til rådighet som basis for allierte operasjoner.

- 0 -

(Etter dr. Arne Cröing: Sørøsteuropa i søkelyset.)

Norgesnytt.

Natt til søndag ved 1/2 tiden kom en lastebil med 8-10 mann kjørende til Holmestrand og stanset nær Norsk Aluminium Co.s fabrikk. Det var folk som var ute for å sette en kjepp i hjulet for tysk krigsindustri. De klippet seg raskt vei gjennom gjerdet og piggetrådsperringer, overmannet den væpnede vakt uten bråk og trengte inn i fabrikkens område. Arbeiderne i blokkstøperiet ble ført inn i et annet rom under bevoktning av menn med maskinpistoler, fikk sigaretter og ble tilholdt i egen interesse å forholde seg rolig. Imens plaserte andre av sabotørene bomber i fabrikkens 3 transformatorer som omformer strøm men til blokkstøperiet og valseverket, og ved 3-tiden eksploderte det, hvorpå mennene forsøkte å slippe ut i sin lastebil. Historien er et eksempel på intelligent sabotasje; den materielle skade er ikke overveldende stor og intet menneske har lidt overlast, men produksjonsprosessen er lammet på et vitalt punkt - man kan nemlig regne med at transformatorene ikke kan erstattes så lenge krigen varer. Fabrikkens gull for tyskernes regning, og produserte duraluminium plater, 90 tonn i måneden, d.v.s. nok til 15 tunge bombefly eller nesten 50 jagere pr. måned. Affæren forlenes med et ganske såreget pikanteri idet den foregikk like for nesen på den sentrale utdannelseleir for Hirdens Bedriftsmenn; p.g.a. ødeleggelsen av transformatorene ble endog den elektriske strøm i leiren borte! - Kl. 24 natt til mandag utførtes et attentat mot Arbeidsinspektorens kontor i Parkveien 8. Kartotekene ble delvis ødelagt. Disse kontorene steller med arbeidsinnsatsen og det er sannsynlig at attentatet betraktelig vil forsinke og vanskeliggjøre utskrivningene - Rasjoneringskortene. Det er mulig at makthaverne vil foreta et tilbaketog i rasjoneringskort-konflikten. 2 dager etter kuppet ble det nemlig sendt telegram til forsyningsnemdene om at kortene skulle deles ut også til dem som ikke hadde forside av forrige hefte d.v.s. de som ble nektet av nazimyndighetene. Kortene som ble tatt er i trygg forvaring. Men det avhenger av myndighetene om de vil bli brukt. Hvis det viser seg at makthaverne virkelig har gitt opp å praktisere den nasjonal-sosialistiske fordeling av rasjoneringskortene, som de innledet kampen mot de 3 årsklassene med, vil ikke et kort bli delt ut. Og hvis dertil makthaverne opphever de strafforføyninger mot befolkningen som er iverksatt, vil de få kortene tilbake.

- 0 -

Etter våpenstillstanden.

Vi regner, som nevnt i forrige nummer, med tre alternativer for befrielsen av vårt land: 1) En invasjon, 2) en evakuering av de tyske tropper, 3) et sammenbrudd for de tysk hærer på Europas fastland og en kapitulasjon. Vi skal her behandle stillingen med henblikk på det tredje alternativ, en alminnelig våpenstillstand på grunnlag av en tysk kapitulasjon. Senere skal vi ta opp de andre muligheter.

Mange tror at i og med en slik våpenstillstand vil alle våre sorger være slukt. Dette er en farlig illusjon. Våpenstillstanden er ikke fred, det er en del av krigen. De vansker vi vil stå overfor, er ikke mindre enn dem vi har hatt å stri med i okkupasjonstiden. Vi har oppgjøret med NS og de stripeite og vi skal prøve å føre der 100 000 mann som idag arbeider på tyske anlegg over i norsk arbeid. Vi har en rekke andre problemer som vil stille de største krav til styremaktene, og vi kan bare greie å løse dem hvis alle innses situasjonens alvor. Våpenstillstanden vil bli en nasjonal krise som vil kreve offere av alle norske menn og kvinner. Vi må vise samhold og disiplin om vi skal berge oss igjennom på en verdig måte.

Det kan også bli en farlig tid. Det tyske sammenbrudd kan komme etter våpnet oppgjør mellom S.S. og Wehrmacht, eller det kan føre til et slikt oppgjør. I så fall vil også Norge kunne bli skueplassen for en tysk borgerkrig, og det er sannsynlig at hirden vil bli med i kampen på Gestapos og SS troppenes side. Krigen ville bli ført i våre byer, omkring våre hjem. Det vil leit kunne bli slik at også vi vil bli innviklet, og mange kunne kanskje føle trang til å få et skudd med. Dette ville selvsagt være en ulykke, og parolen må være at vi holder oss unna så godt som mulig.

Selv om ikke noe slikt skjer, vil det være en stadig fare for at den tyske disiplin bryter sammen. Soldatene kan reise seg mot sine offiserer, og vi kan få plyndrende bander rundt om i landet. Kan vi gjøre noe for å hindre en slik utvikling? Svært lite hvor det gjelder et oppgjør mellom SS og Wehrmacht. I så fall må vi sette vår tillit til våre allierte, og det kan ta tid før de vil kunne få fram tilstrekkelige tropestyrker til å dempe uroen; men en oppløsning av den tyske disiplin vil for en del være avhengig av den disiplin vi viser. Det kan være uansvarlige kretser i vårt folk som kunne ønske å fremme en soldaterreisning uten tanke på de følger det vil få herhjemme. Slike folk må vi stoppe og stoppe kraftig om det trengs. Vi må heller ikke ta oss selv til rette overfor tyskerne eller vise vår forakt for demonstrativt. Dette vil for det første være lite verdig, og for det annet kan det skape episoder som igjen fører til alminnelig uro.

Vår holdning bør være den samme som den vi nå inntar. Vi må fremdeles behandle tyskerne med isende kulde, vi må ikke snakke med dem, vi må ikke ha noe ting med dem å gjøre. Enhver fraterisering må være strengt forbudt. Tyskerne vil sikkert innby til det. Det ville være helt ulikt dem ikke å gjøre det. Hver og en av dem vil ut fra et naturlig instinkt straks gå i vei med forbrødringen for å overbevise verden om at tyskerne er et sørgeligviskjent folk, at ingen har lidd mer under nazi-styret enn tyskerne selv, at de hele tiden med avsky har sett de grusomheter Gestapo har begått osv. osv. De vil overvelde oss med sin høyrøstede hjertelighet om vi ikke skjærer kort av.

Ellers må vi være på det rene med at den tyske okkupasjonsmakt i den første periode vil beholde noen av sine rettigheter. Våpenstillstandstraktaten vil avgjøre hvor langt disse skal gå; men så mye vil i allfall stå tilbake at tyskerne får rett til å sørge for sin egen sikkerhet. Også av den grunn må vi ikke gi dem noen anledning til å gripe inn. - Mange vil si at dette er å male fanden på veggen, og vi vil alle håpe at disse får rett; men det er også grunn til å være oppmerksom på de farer som kan komme til å true oss. Vi gikk sovende inn i krigen, la oss ikke gå sovende ut av den.

- 0 -

Heng Hitler - men del ikke opp Tyskland!

sier Lord Vansittart og fortsetter: "Når det gjelder selve sikringen av freden er jeg overbevist om at dette mål bare kan nås om de "fire store" - England, USA, Sovjet og Kina - også etter krigen holder sammen i en fast og slagkraftig allianse. En slik allianse kan imidlertid ikke skapes og opprettholdes uten at det vises godvilje, beslutsomhet og trekkes opp klare linjer fra begge sider. Særlig må man være på vakt mot eventuelle tyske forsøk på å så splittelse innen forbundet.

Etter krigen må Tyskland avvepnes totalt og for alltid! Det må ikke finnes tyske væpnede styrker av noe slag - den kamouflerte tyske opprustning etter forrige krig må ikke under noen omstendighet få gjenta seg. Derimot vil jeg anbefale at Tyskland etter krigen del ikke deles opp og kastes til bake til den før-bismarckske tiden med mange uavhengige småstater. Den tyske administrasjon må desentraliseres slik at hver tysk stat i en viss utstrekning får en autonom stilling. Preussens diktatur over det øvrige Tyskland må knekkes - det er et av hovedpunktene når det gjelder å sikre en varig fred - og det gamle prøyssiske område må derfor innskrenkes til omtrent det gamle Brandenburg. Overfor et Preussen på ca 13 millioner innbyggere - altså Brandenburgområdet - kan de øvrige tyske statene hevde seg, men aldri mot et Preussen som - slik som nå - omfatter henimot 40 millioner.

Det tyske folk ikke bare bør, men må velge et nytt regime. Om de allierte tvinger tyskerne til å godta et styre som blir upopulært kommer dette til å straffe seg i fremtiden - både for Tyskland og de allierte. Men i den første tiden etter innmarsjen må de allierte ta initiativet til å opprette en interimregjering inntil forholdene har stabilisert seg og tyskerne i fred og ro kan få anledning til å velge seg et pålitelig og solid styresett og en ny regjering.

Skal Tyskland behandles som en forbryter eller skal en tilgi alt etter at nazistene er eliminert, og skal Tyskland da fritt få tre inn blandt de øvrige nasjoner? Hertil vil jeg si at det er umulig å vente at de stater som er falt som offer for det tyske voldsstyret uten videre vil tillate at Tyskland straks får innpass i disse nasjoners krets. Tyskland og tyskerne bør gjennomgå en lang prøve- og oppdragelsestid før man igjen kan begynne å stole på deres ord. - Hva de tyskerlederne angår, må de naturligvis henges. Strengt straffer må ramme alle tyske krigsforbrytere forøvrig - Gestapos folk, vaktene i konsentrasjonsleirene, og de verste innen den tyske hær. Ved opprensningen blandt disse folk må selvsagt de land som har lidt mest under den nazistiske undertrykkelsen ha det avgjørende ord - særlig for Gestapos vedkommende.

Skal Tyskland etter krigen hjelpe til å bygge opp igjen de stater og steder som dets armeer har lagt i grus? Om de stater som har vært utsatt for den tyske ødeleggelseslyst ønsker å utnytte tysk arbeidskraft, står det dem naturligvis fritt. Etter alt å dømme er dette iallfall Russlands hensikt og det er ikke usannsynlig at andre stater kommer til å følge eksemplet. Vi engelskmenn ønsker imidlertid ikke å ha noen tyskere i vårt land.

Når enden kommer og Tyskland har brutt sammen kommer det sikkert ikke til å bli sluttet noenfred med en gang, men i stedet først en våpenstillstand - kanskje for flere år fremover. Noen nøyaktig bestemt varighet for okkupasjonsperioden bør ikke angies, men den må sikkert bli lang - ca. 20-30 år - mer eller mindre total for større eller mindre deler av Tyskland. Det eneste mål på hvor lenge, hvor utstrakt og hvor hard okkupasjonen bør være er de framskritt omskolingen av tyskerne gjør. Når det gjelder den nåværende tyske generasjon - eller hele den voksne befolkning - må vi gå ut fra at den ikke kan omskoles. Det er den neste tyske generasjon vi må håpe på. Skulle den nåværende generasjon, selv bare for en kort tid, overlates til seg selv, ville den - og hele resten av verden - snart være på marsj mot verdenskrig nr. 3 etterat det fra deres rekker var oppstått en Hitler nr.

2. De allierte må derfor holde tyskerne i sjakk med jernhård hånd inntil nåle generasjon er vokst opp - en generasjon uten den krigslyst som har preget tyskerne i det siste århundre og som viste seg allerede i keiserdømmets første tid. - Kort sagt, Tyskland må med alle midler forhindres fra å få et nytt strupetak på Europa, og da må man gå radikalt og rett på sekken: total, permanent avrustning. Det er den eneste sikre vei. En moralsk og politisk reformasjon som skaper et nytt Tyskland er derimot ikke noe vi kan gå ut fra, som sikkert - det er bare vårt håp at så skal skje.

- 0 -

Fra Hjemmefrontens Ledelse!

Vi har tidligere gitt paroler for hvordan bedriftslederne skal forholde seg til den gjennomgåelse av bedriftene som arbeidskontorene har satt i gang med henblikk på å skaffe folk til arbeidsinnsatsen. Registrerings skjemaer skal ikke fylles ut, og de folk som arbeidskontorene sender på bedriftene for å få opplysninger skal møtes med alle de vansker som en god norsk bedriftsleders fantasi og oppfinnsomhet er istand til å skape.

Men selvom bedriftslederne lager alle de vansker som kan tenkes for arbeidskontoret, er det klart at arbeidsdirektoratet vil være istand til å skrive ut folk fra disse næringsgrener. Det er derfor en nasjonal plikt for enhver innen disse arbeidsområder å treffe sin forholdsregler itide. Den som står i fare for å bli utskrevet, må snarest forsvinne over i andre yrker hvor de er sikre mot utskrivning.

Vi minner samtidig om at offentlige stillinger er blektert, og naturligvis må man ikke heller søke seg over i bedrifter som arbeider for tyskerne eller nazimyndighetene. Landbruket trenger derimot arbeids-hjelp og en bør følge guttenes eksempel og stikke seg bort på landet.

Enhver som ser denne parole plikter å gjøre den kjent overfor venner og bekjente som arbeider i de bedrifter som er nevnt nedenfor.

De bedrifter som først skal undersøkes er ifølge arbeidsdirektoratets plan følgende:

- 1) Fabrikker som framstiller kosmetiske artikler og toiletartikler.
- 2) Fabrikker for fremstilling av lampeskjermer og stativer.
- 3) Leketøysfabrikker
- 4) Porteføljefabrikker og etuifabrikker.
- 5) Reiseeffekt- og ramme-fabrikker.
- 6) Bedrifter for framstilling av reklameartikler.
- 7) Bedrifter for framstilling av souvenirs.
- 8) Hanskefabrikker.
- 9) Flagg- og flaggdukfabrikker.
- 10) Framstilling av støvsugere.
- 11) Plissefabrikker.
- 12) Sjukolda- fabrikker og sukkervare-fabrikker.
- 13) Teknisk-kjemiske fabrikker.
- 14) Belte-, slips- og skjortefabrikker.
- 15) Mål og vektfabrikker.
- 16) Trevarerfabrikker.
- 17) Konfeksjonsfabrikker.
- 18) Trikotasje-fabrikker.
- 19) Sportsartikkel-fabrikker.

II.

Sågodt som alle håndverksbransjer.

III.

Detalj-, engros- og agenturforretninger innenfor manufaktur, tobakk, skotøy, jernvarer, biler, glass og stentøy, kontormaskiner, kortevarer, papir. Videre bedrifter i følgende bransjer: møbler, musikk, parfyme, skraphandel og pølsevarer, kunst, antikviteter, blomster samt næringsmiddelagenter.

-- 0 -

Den annen verdenskrig

fyller 5 år den 3. sept; svært meget eldre vil den ikke bli. Men de fleste hadde på forhånd trodd den skulle dra så lenge ut. Den svenske journalisten Victor Vinde skriver i en artikkel: "I virkeligheten har folkene i de hardest rammede landene overlevet krigen takket være sin

blinde tro på at den ville bli kort. Det fantes ingen vinter hvor man ikke håpet på våren, igen vår hvor man ikke håpet på høsten. Og når høsten kom med sitt mørke og den koksfattige vinter bebudet sitt inntog, hadde man innerst inne et utvingelig håp om at kulden ville gjøre kål på tyskerne. Motgagne har vært overveldende, men optimismen er stadig blitt sterkere. Folkeopinionen hadde et sikrere instinkt enn alle de statsmenn som anførte realpolitiske argumenter. Ønsketenkingen viste seg å være nøktern og riktig. - Helt fra begynnelsen av 1942 har de undertrykte folkene gått og ventet på den annen front. Ustanselig hørte man i disse landene: Invasjonen kommer til våren, eller: den kommer til høsten. Men den kommer snart. Ikke engang overfor seg selv ville man tilstå at det kunne var ett år, to år, tre år. Hvis man i de okkuperte landene i 1940 hadde sagt at "det" ville vare til 6. juni 1944 - ville man ikke ha orket å se morgendagen i øynene. Det er forbløffende hvorledes opinionen trass i all tysk propaganda, næret en nesten blind tro på de alliertes seier. Diskusjonen om den annen front beveget seg for det meste i et rent politisk plan. Man spurte ikke om den ville komme, men når og undskylt forsinkelsen med rent politiske argumenter. Vestmaktene ønsket at russerne skulle forblø, eller de ville spare sin egne folk. Det var ikke fordi man ikke kunne, men fordi man ikke ville, at den annen front lot vente på seg. Nå er denne diskusjonen stoppet opp; den mesterlige måten som general Eisenhower har tatt sine motspillere ved nesen på, trenger ingen kommentarer.

Når krigen er vunnet vil man gi russerne og vestmaktene æren. De har sammen vunnet krigen. England ville ikke ha seiret uten hjelp fra Russland og Amerika. Men kunne Sovjet holdt ut hvis ikke først England og senere USA hadde forsynt det med krigsmateriell, hvis de ikke hadde bombet den tyske industri og truet med den annen front? Det var blitt en 10 eller 15 års krig som ville ha suget kraften ut av Russland for generasjonen; Amerikanernes bedrifter er store og uvurderlige, men like så lite som engledderne og russerne er de alene om æren.

Krigen ville sikkert fått et enda smerteligere og langsommere forløp hvis ikke den tyske krigsmaskin var svekket ved at en rekke mindre europeiske land hadde gjort motstand lenge før de avgjørende slag. Frankrike, Belgia og Holland har tjenestegjort som bølgebrytere for engelskmennene. Hadde ikke franskmennene kjempet - hva ville så skjedd etter den tyske lynmarsjen gjennom Holland og Belgia? Hva skulle engelskmennene gjort uten den norske handelsflåten, som førte mat og materiell til det blokerede øyriket? Hva betydde ikke jugoslavernes motstand for russerne! Og hvilken fantastisk virkning hadde ikke grekernes kamp for motstandsviljen i Europa? - Nei, den annen verdenskrig har ikke vært noen stormektskrig - en kamp mellom stormakter. Seiren er også vunnet av de små, som har lidt kjempet og ofret.

Den annen verdenskrigs europeiske kapittel er snart skrevet ferdig, og Goebbels kommer ikke til å feire julen som Gauleiter i Berlin. Men folkene i de okkuperte og krigførende land venter med voksende utålmodighet på freden. Invasjonen utløste ikke de vente de gledesutbrudd fordi det varte så lenge før den kom. Jubelen spares til den dag de allierte tager inn i Berlin og kirkeklokkene ringer for fred.

Det tyske seirstog for noen år siden metet ned et Europa som ikke var så verst alt ialt. Det hadde sine skavanker, men det sultet ikke, byene lå ikke i ruiner, ungdommen satt ikke i konsentrasjonsleire og barna var ikke underernærte. - De allierte har en vanskeligere oppgave. De seier i et Europa hvor hungersnöden banker på porten etter 4 års nazistisk plyndring. Når den ettertraktede fred kommer, vil man være trett, trett eller mer hvis den påfallende får seg her ned på lenge som en generasjon "

UKEN SOM GIKK (31. aug. - 6. sept.)

Ved inngangen til det sjette krigsår er den definitive seir over Hitlers Tyskland innen rekkevidde; fra øst og fra vest har de allierte armeer rykket fram like til de tyske grenser, og den samlede, avsluttende storoffensiv fra begge kanter er umiddelbart forestående. Samtidig har sammenbruddet av det tyske vasall-system i Sørøsteuropa åpnet en ny, 700 km bred bresje i festningen "Europas" murer, berøvet Tyskland uerstattelige forsyningsbaser og åpnet en ny vei inn til citadellet. I nord har til og med de halstarrige finner til slutt brutt med Berlin. Bortsett fra Ungarns halvhjertede og militært temmelig betydningsløse støtte står Tyskland nå alene i Europa, mot en tallmessig, materiell og moralsk overmakt som ikke levner det en chance på tusen. Sluttkampen står for døren.

Vestfronten. Den framrykning de amerikanske og britiske styrker omkring ukeskiftet gjennomførte i Nord-Frankrike, Belgia og Nederland, har ikke noe side stykke i militærhistorien. På en uke rykket de allierte 300 km fram, og stilet dermed fullstendig i skyggen ikke bare de tyske lynkrigsrekorder fra 1940 men også russernes ypperste prestasjoner på østfronten. Britiske panseravdelinger som startet fra den belgiske grense søndag morgen, hadde besatt Brussel ut på ettermiddagen!

Fra en linje ved midten av forrige uke omtrent over Amiens - Laon - Reims Vitry støtte de allierte kolonner vifteformet ut, mot Abbeville, over Lille mot Brugge, over Mons mot Brussel og Antwerpen, over Maubeuge mot Charleroi-Namur-Liege, over Vitry mot Toul-Nancy-Strassbourg og dessuten sørøstover mot åpningen ved Belfort, hvor restene av den opprevne 19. tyske arme fra Sør-Frankrike forsøker å ta seg inn på tysk område. Erobringene falt så tett at det nesten ikke er umaken verdt å registrere dem nøyaktig: Amiens, Abbeville, Dieppe, Verdun, Sedan, Valence, Arras, Lens, Brussel, Nancy, Antwerpen, Louvain, Charleroi, Namur, Dinant, Chalons og Breda (19 km inne i Nederland) for bare å nevne endel av de viktigste byer og festninger. Stort sett kan man nå karakterisere situasjonen slik at de allierte står ved eller umiddelbart i nærheten av den tyske grense fra Nederland og nesten ned til den sveitsiske grense. De viktigste trekk i det strategiske bilde er: Britiske lys støt ut til Kanalkysten ved Abbeville og ved Antwerpen har utflankert og innsluttet betydelige tyske styrker; for ikke lenge siden ble det meldt at 10 tyske divisjoner sto i denne sektor som man ikke minst av hensyn til base- ne for de flyvende bomber la stor vekt på å forsvare. Endel av troppene kan muligens ha reddet seg unna, men det er ganske klart at betydelige stridskrefter tilhørende den 15. arme her går sin tilintetgjørelse i møte når de allierte støtkiler nå søker ned mot kysten ved Boulogne, Calais, Dunkerque og Ostende og deler opp de tyske styrker i mindre lommer som bare har å velge mellom fangenskap eller døden. Det er blitt et nytt Dunkerque, men denne gang er rollene byttet om, og med den betydelige forskjell at tyskerne ikke har noen chance til å gjøre engelskmennenes briljante evakuerings-manøvre av 1940 etter; et forsøk på å ta troppene ut sjøveien fra kyststillingene endte med katastrofe. Mons venstre fløy på denne måte har satt store tyske styrker ut av spillet og berøvet tyskerne de aller fleste av basene for de flyvende bomber, har sentrum ved sitt støt nordover ikke bare (i løpet av praktisk talt to døgn!) befridd mesteparten av Belgia, men også bragt de allierte i besiddelse Av Antwerpen, Europas nest største havn, hvis anlegg tyskerne ikke engang fikk høve til å ødelegge og som nå vil bli en uvurderlig utlastningshavn for deres forsyninger når operasjonene mot Vestvollen og Ruhr, Tysklands industrielle hjerte, begynner. I Nord-Frankrike, i området ved Compiègne, hadde også denne armegruppe innesluttet betydelige tyske styrker som ikke maktet å trekke seg ut av omklamringen; her er hittil tatt 45 000 fanger, hvorav 3 generaler. Det viktigste resultat av høyre fløys operasjoner er at den "vendte" Maginot-linje har vist seg å være en fabel; amerikanerne har gått rundt den og igjennom den uten å gneres synderlig av dens forsvarsverker som for størstedelen var forfalt, demolert, desarmert eller uten bemanning; riktignok gjenstår ennå en